

СТРАТЕГІЯ БЕЗПЕКИ ЄС У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ МЕДІА-КОНТЕКСТІ

У статті розглянуто основні положення Стратегії безпеки ЄС “Безпечна Європа у світі, який має стати краще” в контексті сучасних транзитивних процесів у Європі та специфіку висвітлення цього документа в європейському інформаційному просторі.

Ключові слова: стратегія, медіа-простір, безпека, глобальні виклики, Стратегія безпеки ЄС.

I. Вступ

Проблема формування медіа-іміджу Євросоюзу як мирно зорієнтованого суб'єкта політичного функціонування об'єднання держав уже має певну історію цього поняття, його активно вживають у сучасних комунікаційних практиках, а в період сучасних трансформацій іміджу Євросоюзу, складовою якого є стратегія безпеки ЄС, питання набуває значної актуальності.

Аналіз феномену Стратегії безпеки ЄС є актуальним сьогодні, адже провідні політики, соціологи, економісти та інші експерти Євросоюзу зараз займаються розробкою тексту нової Стратегії безпеки ЄС, оскільки саме на кінець 2013 р. заплановано винести на суд громадськості спочатку проект, а згодом й текст нового документа.

Саме за таких умов низка науковців у своїх розвідках аналізують й ретельно вивчають питання, пов'язані зі Стратегією безпеки Європи. Так, проблемі формування й розвитку Європейської стратегії безпеки присвятили свої праці зарубіжні вчені: Ж. Андерсон, Є. Братберг, Е. Беліс, Л. Люндин, Е. Рейтер, М. Рінард, Н. Родан, Б. Свен, Ф. Таннер, Дж. Франк, С. Шандираман та ін.

Серед вітчизняних учених цю проблему досліджували: М. Володіна, Д. Данілов, А. Коломієць, О. Литвиненко, В. Мандрагеля, А. Морозов, Б. Парахонський, О. Резнікова, О. Снігир, І. Тарасов, М. Троїцький, Г. Яворська та ін.

II. Постановка завдання

Метою статті є репрезентація Стратегії безпеки Європи як складової формування сучасного іміджу Європейського Союзу, а також особливості висвітлення документа “A SECURE EUROPE IN A BETTER WORLD” на сторінках європейських медіа.

III. Результати

Перший стратегічний документ Ради Європи “Безпечна Європа у світі, який має стати краще” (“A Secure Europe in a Better World”) був розроблений Генеральним секретарем Ради ЄС Хав'єром Соланом та колом його радників, і затверджений у Брюсселі 12 грудня 2003 р. в межах реалізації

основних завдань Загальної зовнішньої політики та політики безпеки ЄС: захист загальних цінностей, фундаментальних інтересів та незалежності ЄС; підвищення рівня захищеності країн – членів Союзу всіма можливими засобами; збереженні миру та зміцнення міжнародної безпеки згідно з принципами, зазначеними в Статуті ООН, Гельсінському заключному акті та Паризькому договорі; сприяння міжнародній співпраці; розвиток і зміцнення принципів демократій та правових засад, шанобливе ставлення й повага до основних прав та свобод людини [9].

Ця фундаментальна доктрина складається з трьох частин: аналіз сфери безпеки, визначення трьох основних стратегічних цілей та оцінка наслідків цієї політики для ЄС.

У межах першого розділу – “Обстановка у сфері безпеки: глобальні виклики, основні загрози” – виділено підтеми: глобальні виклики та основні загрози. Під заголовком “Глобальні виклики”, що є стартовою точкою аналізу сфери безпеки Європейського Союзу, розглядається вплив глобалізації на європейські країни. Адже, з одного боку, вона “принесла свободу та процвітання багатьом націям” [5], а з іншого – “принесла розчарування й несправедливість” [5]. Глобалізація “підвищила ступінь залежності Європи у транспортній, енергетичній, інформаційній та інших сферах” [5] життя суспільства, і призвела до тісного зв'язку між “зовнішніми та внутрішніми аспектами безпеки” [5].

У другій підтемі, що має назву “Основні загрози” зазначено, що “великомасштабна агресія проти будь-якої країни – члена ЄС є неминучою” [5] і визнаються п'ять “ключових загроз”, що тісно взаємопов'язані:

- тероризм, для якого “Європа є як метою, так і базою”; у Стратегії наголошено, що він “виникає через комплексні причини”, включаючи “вплив модернізації, культурної, політичної та соціальної криз, а також відчуження молодого покоління, що мешкає серед чужого іноземного (для нього) суспільства” [5];
- поширення зброї масового знищення, що є “найсерйознішою потенційною за-

- грозою для нашої безпеки” [5], яка згідно із “жахливим сценарієм” може бути використана терористичними групами;
- регіональні конфлікти (як світові, так і на кордонах ЄС), що “руйнують людські життя, соціальну й фізичну інфраструктуру [...] підривають основоположні свободи й права людини” [5];
 - крах державності, який “підриває світовий державний порядок та підсилює регіональну нестабільність” [5];
 - організована злочинність – внутрішня загроза з “важливою зовнішньою складовою: транскордонний трафік наркотиків, жінок, нелегальних мігрантів і зброї” [5], що нерідко є “справою злочинних угруповань” [5].

Другий розділ має назву “Стратегічні цілі” і складається з трьох цілей:

- боротьбу з існуючими загрозами, де знову ж таки згадується терористична діяльність у контексті події 9/11 (терористичний акт 11 вересня 2001 р. у США, в результаті якого було знищено башти-близнюки Всесвітнього торговельного центру) – “у відповідь на події 11 вересня Євросоюз вжив ряд заходів, що включають введення ордеру на арешт, заходи щодо припинення фінансування терористичної діяльності” [5]. Також зазначено, що “ЄС проводить політику нерозповсюдження” [5], яка включає заходи посиленого контролю щодо експорту й нелегальних закупівель товарів. “ЄС й країни, що входять до його складу, сприяють ліквідації регіональних конфліктів” [5], особливо на Балканах, в Афганістані та Республіці Конго;
- забезпечення безпеки навколо нас (“Наше завдання полягає в сприянні тому, щоб на схід від Європейського Союзу та вздовж його меж у Середземномор’ї існувало кільце добре керованих країн, з якими ми могли б підтримувати відносини тісної співпраці” [5]);
- міжнародний порядок на ефективній, багатосторонній основі, який передбачає розвиток законів міжнародного права, наявність трансатлантичних зв’язків, добре керовані демократичні держави. Окремо визначається “посилення ролі Організації Об’єднаних Націй, забезпечення її всім необхідним для реалізації покладеної на неї відповідальності й для ефективної діяльності” [5] як пріоритетної мети Європи, а також дотримання положень Хартії ООН як “фундаментальної основи міжнародних відносин” [5].

Останній розділ – “Наслідки для Європейської політики” – визначає ті заходи, яких потрібно вжити для розкриття всього потенціалу ЄС: “виступати ще більш активно на

шляху досягнення стратегічних цілей” [5]; розвивати “культуру стратегічного мислення” й проводити активну політику для “протидії новим загрозам” [5]. Також передбачено можливість здійснення декількох миротворчих операцій одночасно, посилення співпраці з ООН. “ЄС покликано підтримувати Організацію Об’єднаних Націй у боротьбі із загрозами міжнародному світу й безпеці” [5], а також бути більш компетентними, розширювати спектр місій та партнерство з НАТО. Необхідно “виступати ще більш узгоджено” й “взаємодіяти з партнерами”, адже “міжнародна співпраця – це необхідність”, і всі цілі мають реалізовуватися в межах багатосторонньої взаємодії.

Одразу після прийняття Стратегії настав період перевірки її теоретичних постулатів на практиці. І до 2008 р. було подано звіт “Про впровадження Європейської стратегії безпеки”, який був підготовлений Хав’єром Соланом і “не заміняв ЄСБ, а зміцнював її” [10]. Відзначалися такі “глобальні проблеми й ключові загрози”: тероризм, розповсюдження зброї масового знищення, організована злочинність, але до цього додавалися ще безпека в кібернетичному просторі, енергобезпека, зміни клімату; “шлях до стабільності у Європі і за її межами”, “Європа у світі, що змінюється”: “більш ефективна та сильна Європа”, “підвищене зобов’язання щодо наших сусідів”, “партнерські відносини для ефективного багатостороннього процесу” [10].

Цей звіт значно розширив межі реалізації Стратегії безпеки ЄС, чітко визначивши нові виклики, загрози згідно з реаліями 2008 р. на противагу 2003 р.

Окресливши певні межі розробки цього питання на теоретичних засадах, ґрунтуючись на розгляді й аналізі європейських договорів, документів, постулатів, можна переходити до розгляду цього питання в контексті медіа-чинників.

Слід наголосити, що в європейському медіа-просторі питання Стратегії безпеки ЄС, її затвердження, функціонування, перегляду, вдосконалення тощо не є дуже популярним.

Почнемо з офіційних видань інституцій ЄС, до яких належать *The Official Journal of the EU*, а також видання Ради Європи *ESDP Newsletter*. Розглянувши ці видання, можна сказати, що на сторінках “*The Official Journal of the EU*” Стратегія безпеки жодного разу не була згадана. Щодо “*ESDP Newsletter*”, то в цьому друкованому органі Ради Європи, який виходить з 2005 р., Стратегія згадується постійно, але жодного разу повністю не була надрукована. Так, у № 1 (грудень 2005), № 2 (червень, 2006), № 5 (грудень 2007), № 6 (липень 2008), № 7 (зима, 2009), № 10 (літо, 2010), № 12 (зима 2012–2013)

згадується Стратегія на рівні назви. Отже, через офіційні друковані та електронні органи ЄС та його інститутів цей документ не доносився до громадськості.

Моніторинг частотності висвітлення цього документа в медіа-просторі Європи свідчить, що обговоренню Стратегії безпеки ЄС приділяють увагу медіа Австрії, Великобританії, Німеччини й Франції (розглядаються лише друковані ЗМІ).

Почнемо з Великобританії, де Стратегія безпеки ЄС згадується лише в одному виданні – якісній газеті “*The Guardian*”, сама назва якої є певною мірою символічною в контексті розгляду політики оборони й захисту ЄС на сторінках медіа. Це видання своєю назвою ніби сприяє захисту людей від викликів, загроз сучасного світу, зазначених у Стратегії безпеки. Перше згадування, присвячене цій темі, належить Іоану Блеку й надруковано 21 червня 2003 р. під назвою “ЄС має грати більшу роль в уникненні домінування США”, де розповідається про війну в Іраку й згадується Стратегія безпеки ЄС, в якій прописаний цей виклик і ряд загроз у зв’язку із цим конфліктом. У цій публікації лише називається один раз Стратегія як підтвердження слів автора. Наступні матеріали газети “*The Guardian*” – серія статей Іоана Блека під назвою “Всередині Європи” від 23 червня 2003 р. і 15 березня 2004 р., присвячені тероризму, і на цьому тлі згадується Стратегія безпеки ЄС, через яку наскрізь проходить думка про тероризм як основну й найтяжчу загрозу, що стоїть перед суспільством. Як бачимо, ЗМІ Великобританії практично не приділяють уваги цьому документу, а лише згадують його на своїх сторінках як підтвердження висунутих автором суджень.

В Австрії видання “*Die Presse*”, “*FriedlNews*”, “*Kurier*” розглядають переважно наслідки прийняття цього закону для країни, його переваги та недоліки в контексті австрійської політики (стаття “Sicherheitspolitik: Endvision: Eine europäische Berufsarmee” [7] з видання “*Die Presse*” тощо), або ж дається інформація у вигляді факту про прийняття документа (“Foreign policy means security policy” *FriedlNews* [6]).

Французькі видання “*La Croix*”, “*Le Figaro*” та “*Le Monde*” приділяють недостатньо уваги цьому питанню й подають матеріали про затвердження Стратегії безпеки ЄС та її опис без глибокого аналізу, пошуку причинно-наслідкових зв’язків та значення її для Франції в цілому (“La stratégie européenne de sécurité”, “*Le Figaro*” [8]).

У Німеччині це питання знайшло відображення на сторінках видань: “*FAZ*”, “*Financial Times Deutschland*”, “*FOCUS*”, “*Handelsblatt*”, “*Die Zeit*” тощо. У Німеччині ЗМІ порівняно з іншими країнами Європи приділили цьому питанню максимум уваги,

що зумовлено її домінуючими позиціями серед країн – членів ЄС, а також історичним минулим, де воєнна й оборонна політика завжди була на перших позиціях. Це такі статті: “EU strebt gemeinsame Rüstungspolitik an” (*Das Handelsblatt*, 16.12.2003), “LIBYENHubschrauber gegen Gadhafi” (*Die Zeit*, 24.05.2011) тощо.

IV. Висновки

Отже, Стратегія безпеки ЄС, затверджена у 2003 р. під назвою “Безпечна Європа у світі, що має стати краще”, стала першим документом, який стосується всіх сфер зовнішньої політики ЄС. Він окреслює всі можливі загрози й виклики у сфері безпеки, хоча низка сучасних дослідників та експертів визначають її недосконалість і наголошують на розробці оновленого тексту документа.

На сьогодні дискусія щодо оновлення Європейської стратегії безпеки відновилася. Так, у липні 2012 р. міністрами іноземних справ Італії, Польщі, Іспанії та Швеції було запропоновано створити новий документ, який мав би розширити зону впливу Європейської стратегії безпеки 2003 р. до глобальних масштабів. Наразі документ розробляється Радою Європи і має пройти обговорення та ратифікацію у кінці 2013 р. Але у який спосіб буде проведено обговорення документа європейським загалом; чи це буде переглянута, доповнена “Безпечна Європа у світі, що має стати краще”, чи Європейська глобальна стратегія – це питання залишається відкритим, і лише через рік матиме відповідь.

Список використаної літератури

1. Bischof B. Wenn ein sicherheitspolitischer Autist das Heer reformieren soll [Electronic resource] / B. Bischof // *Die Presse*. – 21.01.2011. – Mode of access: <http://diepresse.com/home/meinung/kommentare/leitartikel/626930/Wenn-ein-sicherheitspolitischer-Autist-das-Heer-reformieren-soll?from=suche.intern.portal>.
2. Black I. EU 'has to play larger world role to avoid US domination' in Porto Carras [Electronic resource] / I. Black // *The Guardian*. – 21.06.2003. – Mode of access: <http://www.guardian.co.uk/business/2003/jun/21/globalrecession.eu>.
3. Black I. Inside Europe [Electronic resource] / I. Black // *The Guardian*. – 23.06.2003. – Mode of access: <http://www.guardian.co.uk/world/2003/jun/23/eu.politics3>.
4. Black I. Inside Europe [Electronic resource] / I. Black // *The Guardian*. – 15.03.2004. – Mode of access: <http://www.guardian.co.uk/world/2004/mar/15/eu.politics?INTCMP=SRCH>.
5. EUROPEAN SECURITY STRATEGY – A SECURE EUROPE IN A BETTER WORLD [Electronic resource] / General Secretariat

- of the Council // Council of the European Union. – Брюссель. – 2009. – 43 p. – Mode of access: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/librairie/PDF/QC7809568ENC.pdf.
6. Foreign policy means security policy [Electronic resource] // FriedlNews. – 28.11.2012. – Mode of access: <http://www.friedlnews.com/article/foreign-policy-means-security-policy>.
 7. Sicherheitspolitik: Endvision: Eine europäische Berufarmee [Electronic resource] // Die Presse. – 22.01.2005. – Mode of access: http://diepresse.com/home/politik/eu/130556/Sicherheitspolitik_Endvision_Eine-europaeische-Berufarmee?from=suche.intern.portal.
 8. Solana J. La stratégie européenne de sécurité [Electronic resource] / J. Solana // Le Figaro. – 13.12.2003. – Mode of access: http://recherche.lefigaro.fr/recherche/access/lefigaro_fr.php?archive=BszTm8dCk78Jk8uwiNq9T8CoS9GECShiPPa9wEUPsvXSqPK3LRcOiRvixyrtLfoheDnR27YiEeZy6BaSOXVcw%3D%3D.
 9. Treaty on European Union [Electronic resource] / Official Journal // European Union. – 1992. – Mode of access: <http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/dat/11992M/htm/11992M.html>.
 10. Совет Европейского Союза. Европейская Стратегия Безопасности – Безопасная Европа в Лучшем Мире / Совет Европейского Союза. – Люксембург: Бюро официальных публикаций Европейских Сообществ, 2009. – 43 с.
 11. Европейський проект та Україна: монографія / [А.В. Єрмолаєв, Б.О. Парохонський, Г.М. Яворська, О.О. Резнікова та ін.]. – К.: НІСД, 2012. – 192 с.

Стаття надійшла до редакції 01.03.2013.

Сухенко И.Н., Тарнавская И.О. Стратегия безопасности ЕС в европейском медиа-контексте
В статье рассматриваются основные положения Стратегии безопасности ЕС “Безопасная Европа в мире, который должен стать лучше” в контексте современных транзитивных процессов в Европе и специфика освещения данного документа в европейском информационном пространстве.

Ключевые слова: стратегия, медиа-пространство, безопасность, глобальные вызовы, Стратегия безопасности ЕС.

Sukhenko I., Tarnavska I. The Coverage of the European Security Strategy via European Mass Media

The article focuses on the main theses of the European Security Strategy “A Secure Europe in a Better World” in the context of the contemporary transitive processes in Europe and the specificity of the coverage of the this document via the European media.

Key words: strategy, media space, security, global challenges, European Security Strategy.